

Het boek Prediker

Metta Wierenga | 7 maart 2019

Het boek Prediker

1³ Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij heeft verworven, al zijn moeizaam gezwoeg onder de zon?

6⁶ Alles is vermoeiend, zozeer dat er geen woorden voor te vinden zijn.

2¹² Ik heb vastgesteld dat voor de mens niets goeds is weggelegd, behalve vrolijk te zijn en van het leven te genieten.

Hoort dit boek wel in de canon thuis?

= vraag voor zowel Joden als christenen

Wat gaan we doen?

- Het boek Prediker in de Bijbel
- Het genre wijsheid (korte herhaling)
- De auteur en Prediker
- De structuur van het boek Prediker
- De boodschap van het boek Prediker
- Prediker en wij

Wijsheidsboeken in de Hebreeuwse Bijbel

Deel van de Hebreeuwse Bijbel

Bijbehorende boeken

TORAH (onderwijs) of Pentateuch (vijf boeken van Mozes)

Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium

NEVI'IM (profeten)

- Vroege profeten: Jozua, Rechters, Samuël en Koningen
- Late profeten: Jesaja, Jeremia, Ezechiël, incl. de Twaalf: Hosea t/m Maleachi

KETUVIM (geschriften)

- Poëtische boeken: *Psalmen*, **Spreuken**, **Job**
- De feestrollen: **Hooglied**, Ruth, *Klaagliederen*, **Prediker**, Ester
- Overige geschriften: Daniël, Ezra&Nehemia, *Kronieken*

Wijsheidsgenre

Spreuken: het wijze leven wordt gezegend

Job: ik leef wijs, maar ervaar geen zegen – wie is God?

Prediker: het wijze leven is net als het dwaze leven onderhevig aan tijd en dood – hoe leef ik dan?

Hooglied: het wijze leven als geliefden (het Eden-ideaal)

Een pedagogisch genre:

- menselijk antwoord op de vraag ‘Hoe gedraag je je wijs?’

Hoe ontvang je wijsheid?

- van je opvoeder als leidraad in je leven
- door gesprek en discussie
- in het NT door de heilige Geest (Jac.3 en Gal.5)

Wijsheidsgenre

- Hoe lees je wijsheidsboeken?
 - Vaak poëzie en spreekwoorden: beeldspraak en overdrijvingen
 - Algemene waarden, en geen dogma's of beloften
- Voor ons nieuw genre
 - Bekend en algemeen gebruikt genre in de tijd van het OT
 - Ook gevonden in niet-joodse geschriften uit die tijd
 - Het boek draagt bij aan de 'wereldwijde' discussie in die tijd

Wat is wijsheid [hokmah]?

Geen theoretische of wetenschappelijke kennis, maar praktisch inzicht om goede keuzes te maken in het leven:

- Wat is goed en deugdzaam?
- Hoe kun je voorspoed en geluk hebben?

Basis:

*Wijsheid begint met ontzag voor de HEER,
inzicht is vertrouwdheid met de Heilige, Spr.9:10,
Maar een dwaas houdt geen rekening met God, Ps.14:1*

Een goede keuze stemt overeen met Gods wil

=> wijs = gelovig, dwaas = ongelovig

Doel = leven zoals God het wil en zegen ontvangen

Aan wie rechtschapen is, geeft Hij voorspoed, Spr.2:7

God is eerlijk en
rechtvaardig

Basis van het boek
Spreuken

Je krijgt
wat je verdient

(zie ook Deut.27-28)

God regeert
de wereld op
rechtvaardige
wijze

God is rechtvaardig

Job zegt: God, wilt u verantwoordelijk maken hoe het kan dat ik onschuldig ben, maar toch lijd

God zegt: mijn rechtvaardigheid maakt het niet noodzakelijk, dat Ik de wereld volgens 'je krijgt wat je verdient' regeer. De wereld is te complex => vertrouw Mij

De probleemstelling van het boek Job

Job is onberispelijk, en hij lijdt.

God regeert de wereld op rechtvaardige wijze: je krijgt wat je verdient

De drie vrienden zeggen: Job is dus niet onschuldig

Samenvatting Job

- Het genre wijsheid = menselijke zoektocht naar leven volgens Gods wil in de praktijk
- Het boek Job vraagt: Kunnen we Gods karakter 'beoordelen' nav de manier waarop wij ervaren hoe Hij de wereld leidt? Is Hij wel rechtvaardig?
- Het boek Job antwoordt: Wijsheid is ontzag voor God, het kwade mijden en vertrouwen op God, ook als je Hem niet begrijpt
- Het boek Job en wij – God wil ons wijsheid / zijn heilige Geest geven om goed te leven, ook als we Hem niet begrijpen

De naam Prediker

Hebreeuws = *qohelet* (1:1,2,12; 7:27, 12:8-10)

qhl = verzamelen of bijeenroepen (van een groep)

Griekse vertaling = *ekklēsiastēs*

Lett. Nlse vertaling = *samenroeper / gespreksleider*

De auteur over Prediker

1¹Hier volgen de woorden van Prediker, zoon van David en koning in Jeruzalem.

7²⁷Al met al, zegt Prediker, is dat de slotsom van mijn onderzoek.

12⁹Prediker was een wijs man en heeft het volk veel kennis bijgebracht.

= de Prediker wordt geïntroduceerd

= de stem van de auteur spreekt over Prediker

De auteur over Prediker

12

*⁸Lucht en leegte, zegt Prediker,
alles is leegte.*

⁹Prediker was een wijs man en heeft het volk veel kennis bijgebracht. Hij heeft gewikt en gewogen en veel spreuken opgesteld. ¹⁰In treffende spreuken probeerde Prediker de waarheid getrouw onder woorden te brengen. ¹¹De woorden van de wijzen zijn zo scherp en puntig als een ossenprik, al hun spreuken zijn ons door één herder ingeprint.

¹²En tot slot, mijn zoon, nog deze waarschuwing: er komt geen einde aan het aantal boeken dat geschreven wordt, en veel lezen mat het lichaam af. ¹³Alles wat je hebt gehoord komt hierop neer: heb ontzag voor God en leef zijn geboden na. Dat geldt voor ieder mens, ¹⁴want God oordeelt over elke daad, ook over de verborgen daden, zowel over de goede als de slechte.

Ik, Prediker

Prediker: zoon van David en koning in Jeruzalem. (1:1)

1¹²Ik, Prediker, was koning van Israël in Jeruzalem. ¹³Ik heb met heel mijn hart elke vorm van wijsheid onderzocht, want ik wilde alles wat onder de hemel gebeurt doorgronden.

2^{7b}Ik bezat talrijke runderen, schapen en geiten, meer dan iedereen die voor mij in Jeruzalem heeft geregeerd.

Prediker = Salomo, die was wijs en rijk?

Kan wellicht, hoeft niet – verbonden met de wijsheid van Salomo?

Het sleutelwoord *hěbēl*

Bijvoorbeeld in Prediker 1:2 en 12:8

הֶבֶל הֶבְלִים

אָמַר קֹהֵלֶת

הֶבֶל הֶבְלִים

הַכֹּל הֶבֶל

hebel hebalim,

amar qohelet,

hebel hebalim,

hakkol hebel

Het sleutelwoord *hěbēl*

*Nevel der nevelen, zegt qohelet,
Nevel der nevelen, alles is nevel!*

Of:

*De allerijlste damp, zegt qohelet,
De allerijlste damp, alles is damp!*

Vergelijk Pred.2:11

*Maar toen nam ik alles wat ik ondernomen had nog eens in
ogenschouw,
alles wat mijn moeizaam gezwoeg me opgeleverd had, en ik zag in
dat het allemaal maar lucht en najagen van wind was.
Het had geen enkel nut onder de zon.*

Auteur		Prediker		Auteur	
<p>Introductie van Prediker en zijn wijsheid, 1:1</p>	<p>1:3-11</p> <p>Tijd verloopt, alles is in beweging, maar niets verandert echt en je wordt op den duur vergeten. Waarom zwoegen?</p>	<p>Ervaringsonderzoek: Wijsheid, genieten, bezit, zwoegen, voortuitgang en rijkdom... dit alles is hēbēl</p>	<p>Wijsheid, eerlijkheid en ontzag voor God garanderen evenmin een goed leven... dit alles is hēbēl:</p>	<p>11:7-12:7</p> <p>We sterven allemaal</p>	<p>“De allerijlste nevel, zegt qohelet, De allerijlste nevel, alles is nevel!” 12:8</p>
<p>“De allerijlste nevel, zegt qohelet, De allerijlste nevel, alles is nevel!” 1:2</p>		<p>Het leven is vergankelijk</p>	<p>Het leven is raadselachtig</p>	<p>dit is voor iedereen gelijk</p>	<p>Nawoord en conclusie: Heb ontzag voor God en houd zijn geboden</p>
		<p>Accepteer hēbēl, maar accepteer ook het leven als de gift van God => genieten van de goede dingen in het leven die God geeft, zoals eten en drinken, relaties</p>			

Het sleutelwoord *hěbēl* (38x)

- Het leven is **vluchtig**, het gaat zo voorbij en laat geen zichtbare sporen na, zoals de ochtendnevel
- Het leven is vol schijnbare tegenstellingen, **raadselachtig**, net als nevel: je kunt het zien, maar niet grijpen of vasthouden

Het leven onder de zon is vol schoonheid en goedheid, maar ook vergankelijk, raadselachtig en onvoorspelbaar

Pred.1-2

- Waarom zwoegen: alles beweegt maar blijft gelijk

Ervaringsonderzoek:

- Wijsheid vergaren is hebel
- Genot vergaren is hebel
- Bezit vergaren is hebel

Conclusie: Alles is vergankelijk, het levert niets op

Advies: geniet van eten & drinken en alles wat je hebt als gift van God

Pred.3-5

- God geeft alles een plek in de tijd, onze invloed is beperkt

Advies: geniet van het leven als gift van God

- Er is onrecht, afgunst, eenzaamheid
- Zwoegen is hebel
- Vooruitgang is hebel
- Luisterend en met ontzag God benaderen
- Ambtenaren beschermen elkaar
- Rijkdom is hebel

Advies: geniet van eten & drinken en alles wat je hebt als gift van God

Pred.6-7

- Verlangen naar rijkdom maakt ongelukkig

Advies: geniet van het tastbare en streef naar het bereikbare

- Rouw is beter dan feesten
- Beter wijs dan dwaas
- God geeft goede en kwade dagen
- Wees niet al te rechtvaardig of al te dwaas

Conclusie: er zijn nauwelijks wijze mensen te vinden

Pred.8

- Voor alles is een tijd = kwade zaak, want je hebt er geen invloed op
- Eigen onderzoek:

lees Pred.8:10-9:10 en beantwoord de vragen

= deze passage is representatief voor Prediker

Pred.9-12

- Alles is afhankelijk van tijd en toeval
- Wijsheid is beter, maar toch is er onrecht
- Wijsheid is kwetsbaar
- Leiderschap is van grote invloed

Advies:

- Neem je eigen verantwoordelijkheid te midden van alle onzekerheid
- Geniet van alles, ook / vooral in je jeugd
- Het einde van leven nadert onherroepelijk

Pred.12:8-14

Nawoord:

- De woorden van de wijze Prediker prikkelen

Waarschuwing/advies

- veel kennis vermoeit
- heb ontzag voor God
- leef Gods geboden na
- God oordeelt over al je daden

God is eerlijk en
rechtvaardig

Wereldbeeld
Prediker

Je leven is
hebel: je kunt het niet
beheersen, dus kun je
maar beter genieten van
het goede

God regeert
de wereld op
rechtvaardige wijze,
maar er zijn ook grote
gelijkmakers als toeval
en de dood

God is eerlijk en
rechtvaardig

Wereldbeeld
auteur

Leer van de
Prediker, maar besef: God
oordeelt je leven. *Heb ontzag voor
God en leef zijn geboden na*

God regeert
de wereld op
rechtvaardige
wijze

Bekijk het filmpje over Prediker op Het Bijbel Project

Prediker en wij

Het leven is een goede gift van God, maar tegelijk vergankelijk en raadselachtig – Prediker geeft woorden aan die ervaring!

- Advies Prediker:

geef je hieraan over en geniet

- Advies auteur:

leer van de Prediker, heb ontzag voor God, doe het goede, en weet dat God je ziet en recht zal doen

Predikers conclusie en advies

Prediker 8:10-9:10:

- Ben je het eens met Predikers conclusie? Waarom wel / niet?
- Wat vind je van Predikers advies en de onderbouwing ervan?

Prediker en wij

- Jezus in Matt.6:

27Wie van jullie kan door zich zorgen te maken ook maar één el aan zijn levensduur toevoegen? ... 33Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden. 34Maak je dus geen zorgen voor de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt wel voor zichzelf. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen last.7Wie

- Paulus in Filip.4:

'Ik heb geleerd met de omstandigheden, waarin ik verkeer, genoeg te nemen. Ik weet wat armoede is en ik weet wat overvloed is. In elk opzicht en in alle dingen ben ik ingewijd, zowel in verzadigd worden als in honger lijden, zowel in overvloed als in gebrek.

Ik vermag alle dingen in Hem, die mij kracht geeft.

Prediker en wij: Romeinen 8

*¹⁹De schepping ziet er reikhalzend naar uit dat openbaar wordt wie Gods kinderen zijn. ²⁰Want de schepping is ten prooi aan **zinloosheid**, niet uit eigen wil, maar door hem die haar daaraan heeft onderworpen.*

*Maar ze heeft hoop gekregen, ²¹omdat ook de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de **vergankelijkheid** en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt. ²²Wij weten dat de hele schepping nog altijd als in barensweeën zucht en lijdt. ²³En dat niet alleen, ook wijzelf, die als voorschot de Geest hebben ontvangen, ook wij zuchten in onszelf in afwachting van de openbaring dat we kinderen van God zijn, de verlossing van ons sterfelijk bestaan.*

²⁶De Geest helpt ons in onze zwakheid; wij weten immers niet wat we in ons gebed tegen God moeten zeggen, maar de Geest zelf pleit voor ons met woordloze zuchten. ... ²⁸En wij weten dat voor wie God liefhebben, voor wie volgens zijn voornemen geroepen zijn, alles bijdraagt aan het goede.

Samenvatting Prediker

- Het genre wijsheid – menselijke zoektocht naar leven volgens Gods wil in de praktijk
- Het boek Prediker vraagt: als het leven raadselachtig en ongrijpbaar is, hoe kunnen we dan het beste leven?
- Het boek Prediker antwoordt: laat je controledrang los en geniet, heb ontzag voor God, doe het goede, en weet dat God je ziet en recht zal doen
- Het boek Prediker en wij – Prediker geeft woorden aan onze onmacht en wijst de weg naar een goed leven hier op aarde.

Let op: in het boek nog nauwelijks/geen eeuwigheidsperspectief, dat komt pas in het NT.

Tot slot: de wijsheid van Job en Prediker

Job en Prediker bespreken het leven vanuit menselijke ervaring:

“Het leven is niet eerlijk, raadselachtig en ongrijpbaar.”

Het boek Job vraagt: wat zegt dit over **God**, is Hij wel rechtvaardig en betrouwbaar?

Antwoord: Ja, God is betrouwbaar, vertrouw Hem!

Het boek Prediker vraagt: wat zegt dit **ons**, hoe kunnen wij het beste leven?

Antwoord: Leef en geniet, accepteer dat je niet alles in de hand hebt, het is in Gods hand!

Boodschap beide boeken:

Heb ontzag voor God, vertrouw Hem altijd en overal, en voor zover het in jouw macht ligt: mijd het kwade en kies het goede.

Uit *Gedachten* van Blaise Pascal (1623-1662)

“104 [172] Wij houden ons nimmer aan het heden. Wij lopen de toekomst vooruit alsof deze te langzaam komt en wij haar gang willen verhaasten, of wij roepen het verleden terug om het te stuiten in zijn te snelle vaart.

Zo onverstandig zijn wij, dat wij ronddwalen in tijden die de onze niet zijn en niet denken aan de enige die ons toebehoort; en zo ijdel, dat wij denken aan die welke niet meer zijn en onnadenkend de enige die over is, laten glippen.

Dat komt omdat het heden ons doorgaans pijn doet. Wij verbergen het voor ons oog omdat het ons leed berokkent, en als het ons aangenaam is, spijt het ons het te zien wegglijden. ...

Laat ieder zijn gedachten maar eens onderzoeken, hij zal ze alle vervuld vinden van het verleden en de toekomst. Wij denken nauwelijks aan het heden en als wij eraan denken, doen wij dat alleen om er het licht te ontdekken, waardoor wij over de toekomst kunnen beschikken. Het heden is nimmer ons doel: het verleden en het heden zijn onze middelen, alleen de toekomst is ons doel. Op die wijze leven wij nooit, maar hopen wij te leven; en doordat wij ons steeds voorbereiden op het geluk, is het onvermijdelijk dat wij nooit gelukkig zijn.”